Бары дойдуларр пролетарийдара, холбоҕут!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат
1931 сыл алтынньы
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҐЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҐЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 125 (6417) | 1986 сыл. Алтынньы 18 күнэ СУБУОТА | Сыаната 3 харчы.

Түргэтэтии пятилеткатын бастакы сыла: Октябрьскай вахта

Күн ахсын айымньылаахтык, хаачыстыбалаахтык үлэлиэххэ!

УДАРНАЙ ҮЛЭ РАПОРА

ССКП райкомугар, райсовет исполкомугар, ЫБСЛКС райкомугар

Биһиги, «Мутудай» совхоз Толооннооҥу отделениетын барыы үлэһиттэрэ, ССКП XXVII съеһигэр Саха уобаластааҕы партийнай тэрилтэттэн рабочай делегаттар ыытыыларын истигиник өйөөн, уон иккис пятилетка бастакы сылыгар үүтү-аһы дэлэтиигэ, сүөһү итиитин хаачыстыбаннай көрдөрүүлэрин үрдэтиигэ саҥа соруктары туруорумматыт. Хас биирдии киһи үлэтэ барыта сыллааҕы государственнай былааннары болдьоҕун иннинэ толоруута туһуламмыта.

Ол түмүгэр үүтү валовой уонна биир фуражнай ыанахтан ыаһын итиэннэ государствоҕа туттарыы сыллааҕы былааннарын болдьоҕун үс ый иннинэ толордубут. Сыл тоҕус ыйын түмүгүнэн фуражнай ыанах ахсыттан 1827 килограмм үрүг илгэни ыан сыллааҕы кирбиини 127 килограмыынан аһардыбыт, валовойунан 440 тоннаны ылан, государствоҕа 390 тоннаны атыылаан сыллааҕы былааннары туһаанныаҕынан 13 уонна 9 тоннаан куоһардыбыт. Отделение «Маяк» итиэннэ «Кустук» фермаларын коллективтара хаачыстыбаннай көрдөрүүлэри үрдэтиигэ бэйэлэрин дьоһуннаах кылаатторын киллэрдилэр.

Тэрээһиннэрэх буолуулуу, бэрээдэги уонна дьиссциплинэни салгыы боҕорготон, үлэ өгөрүмтүөтүн үрдэтэр иһин социалистическай куоталаһыыны кэҥэтиик тэнитэн, сыл түмүгүнэн үүтү валовой ылыы көрдөрүүтүн 502 тоннаҕа, государствоҕа туттарыыны 415 тоннаҕа тиэрдэргэ, биир фуражнай ыанахтан үүтү ыаһыкка 2010 килограммаах кирбиини ылларга эбии соруктары туруоруннубут.

С. НОГОВИЦЫН, отделение управляющайа,

П. РЕШЕТНИКОВ, партбюро секретара,

Е. ПРОТОДЬЯКОНОВА, сельсовет исполкомун председателэ,

В. ЯДРИХИНСКАЙ, комсомольскай тэрилтэ секретара.

ЭҺЭРДЭЛИИБИТ

Толоон отделениетын үлэһиттэрин, «Маяк» уонна «Кустук» фермалар коллективтарын үүтү ылыы уонна туттарыы сыллааҕы государственнай былааннарын болдьоҕун иннинэ толорбуккутунан истиитник эҥэрдэлиибит. Үлэҕэ түүн сыһыанныт, үрдүк соруктары толоруута дьулуурдут иһин махтанабыт. Ойуон үүтү ылыыта уонна соҕотоҥкалааһыытыгар хаалыыттан тахсарыгар дьоһуннаах кылаатты киллэриэххэт диэн эрэлбитин биллэрэбит.

ССКП райкомун бастакы секретара Г. М. СЫСОЛЯТИН, райсовет исполкомун председателэ С. П. МАКАРОВ, ЫБСЛКС райкомун бастакы секретара И. МАКАРОВ.

Ойуон үлэһиттэрэ таб. М. С. Горбачев Рейкьявикка көрсүһүү туһунан оныанабылларын дириҥ долгуйуунан сэҥээрэллэр.

ЫЧЧАТТАРБЫТЫН ЫҐЫРАБЫТ

Сэрии уотун ортотунан тэлэн тыынныах эргиллэн кэлбиттэр, биһиги, эйэлээх олох сыанатын эппитиинэ-хааммытынан билбиппит. Ол иһин ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев Рейкьявикка Америка президенти Рейганы кытта көрсүһүүтэ аан дойду дьыҥатыгар тосту улаарыйыыны оноруоҕа диэн үүтүө сураҕы тулуйбакка кэтэспиппит. Ол баҕа санаабыт тоҕунна. Рейган эргиэмтэтэ була сатаан тохто. Сэбиленнинэн үлүһүйүүгэ хоронон баран түмүгэ суох таах хаалара сатаммат үһү. Кини социализм идеэтын, өйдөбөтүн, социализм дьонун итэҕэйбэтин көрдөрдө.

Ол эрээри эйэ иһин охсуһуттан илиини ыйыктар сатаммат. ССКП XXVII съеһин эйэлээх кимин киириигэ курса халбаҥнаабат. Ону олоххо киллэриигэ хаамуруу Коммунистическай партиябыт, Советскай правительство дьулуурдаах инникигин өтө көрөр охсуһуутутар толору эрэллээхпит. Мин эрдэлим партия муударахыгар, советскай норуот модун күүһүгэр биэтик тирэҕирэр.

Биһиги, сэрии, үлэ ветераннара, 40 сыл тухары аан дойду сэриитин теле тартарбакка норуоттар өйдөрүн-сааналарын түмэн кэлбит хаан-уруу Коммунистическай партиябыт тула ессе түмсүүлээхпитин көрдөрөргө, күннэтэ таһаарыылаах үлэбитинэн иннинэ ыытар эйэлээх политикатын өйүүргэ ыччаттарбытын ыҥырабыт. Киниэхэ ыраас халлаанга киэҥ, ырааҕы көрөн-билэн олордуннар, үлэлээтиннэр.

М. П. ЕФИМОВ, сэрии, үлэ ветерана.

ИННИКИГЭ ЭРЭЛБИТ УЛАХАН

Бу күннэргэ ойуонноаҕы типография барыы үлэһиттэрэ, советскай дьон бүттүүнүн курдук, Исландия столицатыгар буолан аспыт советскай-американскай көрсүһүү түмүктэрин туһунан эпбэхтик кэпсэтэбит, санаабытын атастаһабыт. ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев советскай-американскай көрсүһүүнү сырдатар журналистарга аҥаан ыыппыт пресс-конференциятыгар даҕаны, Рейкьявиктан кэлэт советскай телевидениеҕэ тыл этиитигэр даҕаны ядернай сэрии сэбин суох оҥоруута көтөҕүллүбүт саҥа советскай инициативалар эйэни бөвөрөтүүгэ ураты суолталаахтарын өйдөтөн итэҕэтиилээхтик, астыктык-бастыктык эттэ.

Хомойуох иһин, Рейган администрацията итии көҕүлээһиннэр суолталарын өйдүү сатаабата, чопчу себүлэһиилэргэ киирсэртэн тутуннна. Бу көрсүһүү кэнниттэн аан дойду общественноһа АХШ сэриитимсийэр политикатыттан аккаастаан санаата суоҕун эссе төгүл итэҕэйдэ. Оттон табаарыс Горбачев ыллыктаах тыла-өһө милитаристар сэбиленнилэр үлүһүйүүлэрин тохтотор кыахтар баалларыгар биһиэхэ, боростуой үлэһит дьонуго, эрэли үөскэтэр.

Итэ барыта биһиги күүрэнньэх үлэҕэ көҕүлүүр. Типография коллектива бородуукуоҥа батарыыга сыл аспыт тоҕус ыйынааҕы былаанын 106,3 бырыһыан толорон ойуонноаҕы социалистическай куоталаһыыта бастаата. Сыллааҕы кирбиини болдьоҕун иннинэ толорон пятилетка бастакы сылын систиһиилээхтик түмүктүүр туһугар күүспүтүнэ ыахпытын барытын түмүөхпүт.

С. МОНАСТЫРЕВА, ойуонноаҕы типография печатницата, сельсовет депутата.

Олоҥу-дьаһаҕы хааччыйыы производственнай управлениетын рабочайдара ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев Рейкьявиккаа буолбут пресс-конференцияҕа уонна телевидениеҕэ этиитин улахан сэҥээриилэрэ. Бэрэбэ инстэнэр сыахха А. Е. Барашкова салайар алта киһилээх «Ритэ» бириигэдэтигэр коммунист, ыччат наставника А. П. Иванова таб. М. С. Горбачев этиитин билиһиннэрдэ.

Снимокка: А. П. Иванова (ортоху) М. С. Горбачев этиитин билиһиннэрэр.

П. Оконешников фотота.

БОЧУОТ ДУОСКАТА

Мэччирэҥнэ общественнай суөһүүнү иитиигэ, киниттэн бородуукуоҥа ылыыны уонна соҕотоҥкалааһыны эйбэтиигэ социалистическай куоталаһыыга үрдүк көрдөрүүлэри ситиспит маанык совхозтар, отделениелар, ыанньык фермалар коллективтара, бастыҥ ыанньыксыттар, ыанньык фермалар бостууктара уонна үүт таһар автомашиналар водителлэрэ ойуонноаҕы Бочуот дуоскатыгар таһаарыллаллар:

СОВХОЗТАРТАН

Субуруускай аатынан совхоз (директор Ефремов А. В., партком секретара Атласова У. Н., профком председателэ Дьячковскай А. Д., комсомольскай тэрилтэ секретара Герасимова Т.).

ОТДЕЛЕНИЕЛАРТАН

Толоон отделениета (управляющай Ноговицын С. С., партбюро секретара Решетников П. Н., сельсовет исполкомун председателэ Протодьяконова Е. Н.).

Хадаар отделениета (управляющай Тарасов П. П., партбюро секретара Софронова И. В., сельсовет исполкомун председателэ Никонов В. А.).

Маралаайы отделениета (управляющай Пермяков Н. Д., партбюро секретара Аммосова Л. Н., сельсовет исполкомун председателэ Терютин Ф. Н.).

ЫАННЬЫК ФЕРМАЛАРТАН

Кырыс фермата коллектива (Хадаар, старшай Осипова М. Е.)—хас биирдии фуражнай ыанахтан 1313 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 142,2 бырыһыан толорбутун иһин.

Сугулаан фермата коллектива (Хатылы, старшай Козлова А. С.) —фуражнай ыанах ахсыттан 1071 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 113,1 бырыһыан толорбутун иһин.

Таатта Чараҥын фермата коллектива (Одьулуун, старшай Кардашевская А. С.)—хас биирдии фуражнай ыанахтан 1089 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 107,3 бырыһыан толорбутун иһин.

ЫАННЬЫКСЫТТАРТАН

Оконешников Никифор Иванович (Маралаайы)—хас биирдии фуражнай ыанаҕыттан 2062 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 137,4 бырыһыан толорбутун иһин.

Захаров Владимир Миронович (Төлөй)—фуражнай ыанаҕын ахсыттан 1970 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 131,3 бырыһыан толорбутун иһин.

Осипова Мария Егоровна (Хадаар) —хас биирдии фуражнай ыанаҕыттан 1557 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 182,5 бырыһыан толорбутун иһин.

Авксентьева Наталья Егоровна (Одьулуун) —фуражнай ыанаҕын ахсыттан 1376 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 136,1 бырыһыан толорбутун иһин.

Тарабукин Андрей Андреевич (Хоптоҕо) — хас биирдии фуражнай ыанаҕыттан 1355 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 144,1 бырыһыан толорбутун иһин.

Диодоров Владимир Ильич (Болугур)—фуражнай ыанаҕын ахсыттан 1323 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 106,6 бырыһыан толорбутун иһин.

Софронова Александра Васильевна (Хадаар)—хас биирдии фуражнай ыанаҕыттан 1272 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 153,2 бырыһыан толорбутун иһин.

Егорова Евдокия Васильевна (Болтоҥо)—фуражнай ыанаҕын ахсыттан 1223 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 101,9 бырыһыан толорбутун иһин.

Кривошапкина Варвара Константиновна (Болтоҥо) —хас биирдии фуражнай ыанаҕыттан 1205 кг үүтү ыан эбэһээтэлистибэтин 104,7 бырыһыан толорбутун иһин.

ЫАННЬЫК ФЕРМАЛАР БОСТУУКТАРЫТТАН

Софронов Петр Павлович (Хадаар, Кырыс фермата).

Захаров Алексей Николаевич (Хатылы, Сугулаан фермата).

Авксентьев Василий Васильевич уонна **Петров Василий Николаевич** (Одьулуун, Таатта Чараҥын фермата).

ҮҮТ ТАҺАР АВТОМАШИНАЛАР ВОДИТЕЛЛЭРИТТЭН

Лукин Василий Петрович (Хадаар).

Попов Василий Егорович (Болтоҥо).

Сивцев Петр Михайлович (Маралаайы).

Партийнай олох: отчуоттар-быһыбардар

Хаһаайыннысыһыаннаспаттан

Субуруускай аатынан совхоз кини аппаратынааҕы цеховой партийнай тэрилтэ отчуоттуурбыһыбардыыр мунньарыгар ороҕуоннга бу эпиэттээх хампаанньа сылалаана. Мунньаҕа кини экономическай ырытыылаах, чопчу аадырыстаах, критикалаах дакылаатын партийнай тэрилтэ секретара **В. М. Пермяков** оҥордо.

Совхоз мэччирэҥ түөрт ыйыгар үүтү государствоҕа туттарыы былаанын 105,2 бырыһыан толоруон ороҕуон совхозтарын социалистическай куоталаһыыларыгар кыайыылаах-тэҕиста. Эти государствоҕа туттарыы сылдьаҕы кирбиитэ ылылынна.

Урукку өттүгэр мөлтөхтүк оттуур Хатылы отделениета быйылгы сезонна үлэ тэрээһиннэригэр уларытыылары киллэрэн, звенолары салайыыта коммунистары туруоран үлэни биллэрдик сөргэхситтэ.

Ол эрээри партия туруорар түргэтэтии курсун олохтоох киллэриигэ, үлэни-хамнаһы уларыта тутууга бытаарыылар таһаарыллыннылар. Ол түмүгэр производственнай кердөөҥнөр үрдөөбүттэрин дакылаатчыт да, кэпсэтиигэ тыл эпчит коммунистар да сиэрдэхтик критикалаатылар.

Үүтү ыаһын сыл тоҕус ыйдарыгар валовойунан да, биир фуражнай ыанахтан ылыыта да толоруллубата. 87 ыанах [illegible] от ыйыгар 40 [illegible] ыанах. Сылгы кониьунэн охтуута 64 тэбэрэ тиийдэ. Государствоҕа туттарыллыбыт сүөһү өрөө ыйаһына 313 кг эрэ тиэрдиллиннэ, 13,9 бырыһыаннара көтөх үөнна аһары көтөх категорияҕа атылланнылар.

Капитальнай тутуулар хаачыстыбаларыгар ирдэбил, урукку үүн курдук, олохтоммото. Сорох производственнай объектар 3-4 сыл буолаат капитальнай өрөмүөннэ ылыллыллаллар.

Совхозка хонуу үлэлэригэр, сылгы хитиитигэр биригээдэнэн бөдөҥхэй киллэрии кэдьүүстээбэ көһүннэ эрээри, сорох салаа үлэлэргэ бүтэһиктээх түмүк ыһыы охсуһуу аатыгар эрэ тэриллиннэ. Ыаннык фермалары коллективнай бөдөҥхэйгэ хамнаһы тэмнэһиннэриигэ киллэрии улахан охсуулаах буолла. Ол түмүгэр сорох коллективтар бөдөҥхэйтиэн аккаастаныллар. Онуоха экономическай сулууспа уонна сүөһү хитиитин специалистара сөптөөх ойдөөтөр үөнна тэрийэр үлэни ыытыыларын кырдьаҕас коммунист **П. С. Соловьев** ыйда.

Туоххà барытыгар хаҥыстаннаах, кичэйэн, хаһаайыннысыһыан суоҕа мунньахха бэлиэтэннэ. Араас техника, тимир, тутуу маһа түбэлиэх ыһылла сыталлар. Онуоха эпиэттээх суоҕун курдук. Заправкалыыр пууну туспэрэн оҥоруу хаккà сылларга быһаарыллыбата. Анардас итиэнэ даҕаны [illegible] 32 тонна бензин, 13 тонна дизельнэй уматык аһара ороскуоттаана.

Хаһаайыннысыһыан суоҕа сиэри туһаныллыта эмиэ кэстор. Быйыл сайын Улуу Сыһыы курдук өр сылларга уугà быыдьаннан бөттөммөтөх ходуһа куурбутунан саас капитальнай бүтэйи тутуу наадатын туһунан элбэх этии баара салаталаан өйөмэтөөбө. Итинник үүнүүлээх ходуһаны сүөһү, сылгы тэбиэтэ. Маҥан сэбэрэтээн ходуһаны быһыытааһыны кэтэтэр туһунан боппуруоска **И. Я. Чичигинаров** сиэрдээх этиини оҥордо.

Совхозка сиэри туспаран отгоруу, кини быйанын урдэтии соруктарын быһаарар лугомелиоративнай этэрээт тэриллэн элбэх үлэни ыытта. Маньаха «Сельхозхимия» холбоһук биллэр-кэстор көмөҥ оҥордо. Быйылгы кураан сайынга элбэх от ыһыллыбыт сириттэн гектарын ахсыттан 10-нуу центнер үүнүүгэ хомуйдулар. Бу үлэни салгыы ыытыыта сиэмэ хаһаайыстыбатын тэриллиэ боппуруоспарыгар **П. В. Пудов** тохтоото.

Быйылгы кыстык ураты-ларын диринник өйдөөн туран үлэлээһин ситиһиллибэтэх диэрэ үөрэтиллэр. Сүөсүһүттэри үлэҕэ өрө көтүрдүүтэ, киниэлэргэ сөптөөх үлэлэнэр усулуобуйаны тэрийиигэ туох да уларыта тутуу киллэриллибэтэ. Кини уһаайбаҕа кулуун суох, физиал үлэлээбэт, сүесүһүт дьиэтэ бүтэ илик, кыһыл мунчук оҥоһуллубатах. Сельсовет исполкома, отделение салалтата үлэлиир хонтуоралара да суох кыһыны көрүстүлэр. Быһатын эттэххэ, үлэһити күүрэн-хааран үлэлэһиигэ көҥүлэ суох тэриллибэтэх тэрилтэ үлэни сүрүннэбэтэбиттэн туһаланнаах дьонтон ирдэбили туруорбатаныттан таһаарылыанна. Ол туһунан **У. И. Атласова, А. Д. Дьячковскай** бэлиэтээн эттилэр.

Үлэһит иллиини аттаран туруорууга кэтүтүү элбэх. Сменаҕан үлэлээһини, ороҕул күннэри туһаннарыы боппуруостара быһаарыллыбатылар. Кыһыным котельнайдарга 80-са үлэһит бастыга тардыллар. Сылдьаҕа элбэх кэпсэтии баарын үрдүнэн котельнайдары бөдөҥсүтүү боппуруоһа быйыл да быһаарыллыбата. Үлэ тэрээһинин бинир итэҕэйиэн орто сүһүөх кадрдар уонна зоотехниктар үлэлэрин хонуулаһыыта производствоны тэрийиигэ чопчу тыыран үлэлээһиннэрэ суоҕа буолар. Үлэ-хамнас хаамыытыттан кэрэн уларыта тутуу киллэриллибэтиттэн кэлин ый аҥарыгар үүт ыама балтараа төгүл намтаабыт. Ыанныкка күнүгэ 5-тэн кг от, 3-түү кг эбии аһылык бэриллэрин үрдүнэн сир ахсын ыанаҕы күнүгэ иккитэ ыы олороллор. Кыстыгы тэрийиигэ маннык көтүтүүлэри туоратыыта суһал дьаһалы ылыыны коммунистар сиэрдэхтик модьуйдулар.

Партийнай тэрилтэ секретарын отчуоттуур кэмнэҕи үлэтэ ортокон сыаналанна. Секретарынан **Иосиф Васильевич Саввин**, секретарынан солбуйааччынан **Иван Семенович Дьячковскай** биир саҥаннан быыбарданнылар.

Отчуоттуур-быыбардыыр мунньахха ССКП КК инструктора **Г. Я. Меньшинин** кыттыыны ылда уонна тыл эттэ. Мунньахха ССКП обкомун секретара **М. Е. Н[illegible]** [illegible] райкомун бюрото секретара **Г. М. Сысолятин** кыттыннылар.

С. ЧИЧИГИНАРОВ.

ЫБСЛКС XX съеһигэр — охсуулаах үлэни!

Ороҕуон комсомолецтарын уонна ыччаттарын ЫБСЛКС XX съеһин көрсө социалистическай куоталаһыыларын УСУЛУОБУЙАТА

Куоталаһыы ЫБСЛКС XX съеһигэр Саха сирин комсомолун рапорыгар илии баттыыр чиэс ийин «ЫБСЛКС XX съеһигэр—охсуулаах үлэни!» диэн девизтээх ыытыллар.

Социалистическай куоталаһыыга тыа хаһаайыстыбатыгар, тутуу, сибээс, эргиэн уонна хаччыйыы эйгэтигэр үлэлии сылдьар ыччат-комсомольскай коллективтар, бириҥдиилээн комсомолецтар уонна ыччаттар кытталлар. Онуоха, ыччат-комсомольскай коллективтар XII пятилеткааҕы социалистическай куоталаһыыларын усулуобуйатыгар сөп түбэһиннэрэн, ииҥи белеххэ хайдан күрэхтэһиллэр.

Куоталаһыы сыала уонна соруга:

—ороҕуон комсомолецтарэ, ыччаттара, ыччат-комсомольскай коллективтара үөн-ииҥи пятилетка бастакы сылын соруктарын уонна ЫБСЛКС XX съеһин достойнайдык көрсөр ийин социалистическай эбэһээталистибэлэрин ситиһиилээхтик толорууларын, хас биириҥи миэстэҕэ производство кэдьүүһүн, үлэ онорутуотун, бородууксуйа хаачыстыбатын үрдэтэр, производственнай уонна үлэ дьиссиплиинэтин салгыы бөҕөргөтөр ийин охсуһуулары көҥүлэһин;

—эдэр үлэһиттэр үлэҕэ уонна общественнай-политическай активностарын салгыы өрө көтөҕүү, маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэрилтэлэр тэрийэр уонна политическай үлэлэрин күүһүрдүү, норуот хаһаайыстыбатын былааннарын толоруута иннилэр оруолларын үрдэтии.

Куоталаһыыны миэстэлэргэ маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэрилтэлэр комитеттара, ороҕуон үрдүнэн ЫБСЛКС райкомун бюрота салайар.

Түмүгү таһаарыы.

Куоталаһыы балаҕан ыйын 29 күнүттэн съезд аһыллар күнүгэр диэри ыытыллар. Ол кэмнэ түмүктэр үс тэгүл—1986 сыл үһүс, төрдүс кварталларын, 1987 сыл бастакы кварталын түмүктэриэхэ 1986 сыл алтынньы 10 күнүгэр, 1987 сыл тохсунньу 10 күнүгэр итиэннэ муус устар 10 күнүгэр диэри—таһаарыллыахтара.

Түмүктэри таһаарыыга ураты болҕомто былааннары толоруурга, бородууксуйа хаачыстыбатыгар, үлэ ньымаларын туһанарыыга, комчилээһин режимин тутуһуурга уурулуоҕа.

Түмүк ахсын бастакы миэстэни ылбыттарга 3 балл, иккис миэстэлэахтэргэ 2 балл, үһүс буолбуккына 1 балл аҕарыллыахтара.

Съезд иннинээҕи эбэһээталистибэлэрин ситиһиилээхтик толорбут араас идэлээх бастыҥ рабочай ыччаттарга маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэрилтэлэриэн кылгас характеристикалары толороллор.

Кыайыылаахтары наҕараадалаһыы.

Куоталаһыыга кыайыылаах тахсыбыт ыччат-комсомольскай коллективтар, бириҥдиилээн үлэ бастыҥнара ЫБСЛКС райкомун Бочуотунай дипломнарыгар наҕараадаланналлар, ЫБСЛКС обкомун Бочуотунай дипломнарыгар наҕараадалаһыллыннар, ЫБСЛКС обкомун Бочуотун кинигэтигэр киллэриллэр. ЫБСЛКС Киин Комитетыгар наҕараадаҕа туһэрилэллэр, ЫБСЛКС XX съеһигэр Саха сирин комсомолун рапорыгар илии баттыыр чиэскэ тиксэллэр.

ЫБСЛКС райкома.

Былаан таһынан 100 эшелону

Нерюҥри чоҕунан толорон Аччыгый БАМ устун «Якутуголь» холбоһук тиэйэр-транспортнай управлениетын үлэһиттэрэ сыл саҕаланыаҕыттан атаардылар. ТТУ коллектива алтынньы бастакы нэдиэлэтигэр 270,2 тыс. тонна чох тиэйдэ, оттон 44,6 тыс. тонната—былааны таһынан. Подразделение-лар куоталаһыыларын диспетчер Валентина Григорьевна Гребенцова смената баһылаан-көҥүлээн ыһэр. Киниэлэр нэдиэлэтээҕи сорудахтарын 129,9 бырыһыан толордулар.

«Индустрия сепера» хаһыаттан.

Снимокка: Нерюҥри үрдүк мэндиэмэннэрэ.

П. Оконешников фотота.

Бийр иллээх кэргэнигэ

Алтынньы: РСФСР

Улуу Октябрь 70 сыллаах юбилейытар анаммыт ыйдаттан алтынньы—Российскай Советскай Федеративнай Социалистическай Республикаҕа аналлаах. РСФСР бырааттыы республикалартан саамай улаханнара, дойду экономическай, культурнай кинэ буоларын кини барыта үчүгэйдик биэр.

Бу сүүстэн тахса араас омуктар дьоллоохтук олорор республикаларын быстыспат сорбоҕунан Саха сирэ буолар. Биһиги тыйыс айылаах ыраайбытыгар быыстыбыт, ыраах сайын малостулэр. Бальыһаларбыт оборудованиелара, миэбэллэрэ Нерюҥриттан аҕаллыбыттара. Билигин Мыҥдаҕаайы бөҕүөлэгин устун киһэ олохтоохтор сырдык уулуссаларынан сылдьаллараригар эмиэ шефтээхтэр өҥөлөрө быһаччы көмөлөрө баар. Онноҕор котельнайдарбытын таҥыыта бу билиилээх, улахан опытлаах дьон сүбэлэриэнэ-амаларынан көмөлеспүттэрин, оборудованиеннан саҕаабыттарын аҕаан сиппэккин.

Биһиги кыһарыйбыт быйылгы кураан сайын

Доҕордоһуунан илгийэр куорат

ураатты норуоттар көмөлөрүнэн 10 сыл иҥигэр сүүрбэнис үйэ бүтэһик сылларынааҕы сайдыы түргэн татаммын кердөөр тутуулартан бириҥдэстэрэ—Нерюҥри куорат үүнэн таҕыста. Сөбүлэр, ити мылгас кэмҥэ чох кестубут тайҕатыгар сүүс тыһыынчаттан тахса нэһилиэнньэлээх аныгылыы куорат баар буолла.

Үүгэ үчүгэй үгэстэрдээх тыа хаһаайыстыбатын кырдьаҕас ороҕуона Чурапчы уонна саҥа промышленнай куорат Нерюҥри шефтээхтэрэ [illegible] ССКП уоҕаластаабы комитетын докумуона ылыллыаҕыттан 10 сыл аста. Бу сыллар усталарыгар биһиэхэ Нерюҥри предприятиелара боччумнаах көмөҥү оҥордулар. Ордук чорботон, тиэйэр-таһар үлэлэрин бэлиэтиэххэ сөп. 1978 сылларааҕы кураан дылга оту уонна комбикорму таһыта киниилэр транспордара элбэхтик сүүрбүтэ, оҥоо общественнай сүөһү кыстыгын быһаарарбытыгар улаханнык көмөлөспүттэрэ. Түөрт сылларыта техниканан, дьонунан көмөлөһөн сиилэс угуутуттар мобильнай этэрээттэр тэриллиилэригэр маҥнайгы улахан хамсаһыны оҥорсубуттара. Ол кэмтэн ыла ороҕуоннга бу салаада утумнаахтык үлэлиир звеноолар баар буоллулар.

Социальнай-культурнай объектары тутуурга, объектары киэргэтиигэ, кулууптар истэрин декоративнайдык эпсиэйдэһиигэ тиийэ нерюҥриэнцтэр батыһыннарааччыларынан буоллулар, онуоха Карл Маркс аатынан уонна «Чурапчы» совхозтарга быһаччы көмөлөстүлэр. Бальыһаларбыт оборудованиелара, миэбэллэрэ Нерюҥриттан аҕаллыбыттара. Билигин Мыҥдаҕаайы бөҕүөлэгин устун киһэ олохтоохтор сырдык уулуссаларынан сылдьаллараригар эмиэ шефтээхтэр өҥөлөрө, быһаччы көмөлөрө баар. Онноҕор котельнайдарбытын таҥыыта бу билиилээх, улахан опытлаах дьон сүбэлэриэнэ-амаларынан көмөлеспүттэрин, оборудованиеннан саҕаабыттарын аҕаан сиппэккин.

Биһиги кыһарыйбыт быйылгы кураан сайын марахаттарын учуоттаан промышленнай Нерюҥри үлэһиттэрэ көмө-соруктарын бэлиэтэнэн республикаҕа бачыым катехпүттэрэ. Ыкырыы ССКП обкомун бюротуунан биириэммитэ. Бачыымы олохтоох киниилэригэ атырдьах ыйыгар биһиги ороҕуоммут барыы наһилиэктэриигэр аҕардас Нерюҥриттан 230 кини кэлэн кыстыкка бэлэмнэнигэ, кормоцехтары тутуурга, общественнай сүөһүгэ дороххой аһылыгы бэлэмнэһиигэ активнайдык кыттыннылар. Маны таһынан ороҕуон суоллары-гар билигин даҕаны «Якутуголь» холбоһук тракторларга үлэлии сылдьаллар. Туруктаах, былааннаах шефскай үлэ «Чурапчы», «Мыҥдаҕаайы» совхозтарга ыытыллар.

ССКП обкомун III пленумугар интернациональнай митинг улахан болҕомто уурулуоҕа. Онно тыа ороҕуонуттан ыччаты ыытан промышленнай объектарга үлэлэтии, оттон промышленностан тыа сиригэр аҕалыы соруга эмиэ ыйыллыбыта. Онно олоҕуран хас биирдии совхоз ахсыгар 2-лии киһиэн чопчу шефтээх тэриллэриттэр Нерюҥриттэн ыытан иккилии ыйга үлэлэтэр, оттон киниилэртэн биһиги совхозтарбытыгар ыытар дьаһал бэлиэтэммитэ. Ону совхозтар бу күннэргэ быһааралларга наада.

Сиһилии ырытан кордөөххө, ылбыппыт, туһаммыппыт сүрдээх элбэх. Нерюҥри тэрилтэлэрин курдук шефтэрбит суоҕа буоллар, үгүс боппуруоска ыарахаттары кэрсиэх этибит. Ол иннилэр көмөлөрүнэн туоратыллан иҥэр.

Рабочай кылаас уонна баайынай аймах бу доҕордоһуулардан ордук дириҥэтэр, үйэтитэр туһутар улахан дьоһуннаах боппуруостарынан дьаһыктаныахха, дуогабардары түһэрсиэххэ, үлэни осоо утумнаахтык ыытыахха. Ол тирэҕэ турар соруктутунан буолар.

Хас күн ахсын биһиги норуоттар доҕордоһуулардын сүдү күүһүн эпитиэнэ-хаммыытынан ылыы олоробут. Ол биир чаҕылхай туоһутунан Чурапчы—Нерюҥри доҕордоһуулара буолар.

А. ПТИЦЫНА,
ССКП райкомун секретара.

Үтүө саҕалааһын, хобдох түмүктэр

Күннэтэ үрдүк тэтими, туйгун хаачыстыбаны, харыстаныы буолуулуну —производствоны сайыннарыы билиҥги көрдөбүллэрэ итиннигэр. Быйыл сүөсүһүттэр, тыа хаһаайыстыбатын специалистарын иннилэригэр үүтү-аһы дэлэтиигэ, бородууксуйа хаачыстыбатын туһугар улахан соруктар туруоруллубуттара. Хаачыстыбаны туһугар сыл саҥатыгар совхозтарга киэҥник дьүүллэһиллибиттэрэ. Оройуоннааҕы агропромышленнай холбоһук үүт хаачыстыбатын үрдэтии кэлим дьаһалларын уонна отделениелар социалистическай куоталаһыыларын усулуобуйатын биҥэргэппитэ.

Сыл бастакы аҥарыгар сорох хаһаайыстыбаларга үүт суордун үрдэтиигэ хамсааһын баар курдук.

Ол эрээри кэлин совхозтар специалистара үүт хаачыстыбатын үрдэтиигэ сөптөөх ирдэбили туруорбатылар. Ити түмүгэр от, атырдьах, балаҕан ыйдарыгар куоталаһыы усулуобуйатын биир да отделение толорбото. Холобур, оройуон киинин нэһилиэнньотин үрүн аһыынан хаачыйар Хатылы уоннаа Болтоко отделениелара кэнники ыйдарга Чурапчыттааҕы үүт заводугар киллэрэр үүттэрин хаачыстыбата мөлтөөтө. Үрдүттэн арыы сыахтаах Арыылаах отделениета балаҕан ыйыгар туттарбыт үүтүн 14 эрэ бырыһыана бастакы суортаҕынан сыаналанна. Ити курдук, отчуоттуур ыйга Карл Маркс аатынан совхоз, Хайахсыт, Сылан, Соловьев отделениелара соҕотуоп-калаабыт бородууксуйаларын суорда олус намыһах буолла. Бу кэмнэ оройуон үрдүнэн үүт 34,4 бырыһыана бастакы суортаҕынан туттарылыыта.

Сайыннары ыйдарга көрдөрүү эмискэ намтаабытын сүрүн бириҥинэтэ биир. Саас күн-дьыл сөрүүн кэмигэр совхозтар үүтү сойутан баран туттарыы түбүгүн билбэккэ олорбуттара. Сайылыкка тахсыах иннинэ сойутар тэриллэри, установкалары бэлэмнэһиҥнэ улахан быта́рыы тахсыбыта. Ол ыанньыты мэччирэҥнэ таһаарбыт да кинэ кэннөрүллүбэтэҕэ. Дьиҥэр, эрдэттэн үчүгэйдик дьаһаммыт буоллар, быйылгы курдук ардаҕа суох, фермалары кытта сибээстэһэр суол-кис быстыбатах сайыныгар үүтү аһыппакка-кутуппакка туттарар кыахтар бааллара. Бэл ойыллара үөскэппит табыгастаах усулуобуйатын кыайан туһаммаппыт. Бу барытын түмүгэр пятилетка бастакы сылыгар үүт суордун үрдэтиигэ бэлиэтэммит кирбиибит ылыллар кыаҕыттан таҕыста.

Ыанньык кыстыыр миэстэтигэр оҥкун буллар. Билиҥги хаачыстыба иһин үлэни саҥалыы тэрийиэхтээхпит. Күн-дьыл тымныйан, совхозтар үүтү сойутуу кыһалҕатыттан босхолоннулар. Фермалар ыпах сининьин, иһити-хомуоһу, ыыр аппараты сууйарга сылаас уунан хааччылыннылар. Маннык усулуобуйаҕа ыанньыксыттартан ирдэбил кытаанахтык туруоруллуохтаах. Ыабыты киртиппэккэ сүтүгэ суох туттарыыны хас биирдии ыанньыксыттан күннэтэ ыйытар, ирдиир кэм каллаа.

Соҕотуопкаҕа оссо биир быһаарар суолталаах хаачыстыбаннай көрдөрүү—үүт сыата. Ааспыт үс кварталга государствоҕа туттарылларыгар үүт сыата 3,69 бырыһыаҥҥа тэҥнэтэ. Ити республика орто көрдөрүүтүттэн намыһах. Аҥардас бу хаачыстыбаннай көрдөрүүнү намтатыыттан эл5эх ночоокко тэбилиннибит. Сыа бырыһыана ирдэнэр таһымна тиэрдиллибэтэҕин түмүгэр аспыт тоҥус ыйга барыта 184 тонна үүтү сүтэрдибит. Ордук эл5эх бородууксуйаны Эрилик Эристиин аатынан уонна «Мугудай» совхозтар сүтэрдилэр—туһаанныыҕынан 91 уонна 75 тоннаны. Билигин бу хаачыстыбаннай көрдөрүүнү үрдэтэргэ эмиэ тороостоох кэм. Ол эрээри үүт сыата балаҕан ыйыгар күүтүллүбүтүнээҕэр намыһах буолла (оройуон үрдүнэн 3,98 бырыһыан). Эрилик Эристиин аатынан уонна «Мугудай» совхозтар бу да ыйга хаалыылаахтар ахсаннарыгар сырыттылар. Үүт сыата «Мыҥдаҕаайы» совхозка эмиэ үрдээбэтэ.

Үүтү государствоҕа туттарыыга хаалыыттан тахсарга сыаны үрдэтии дьоһуннаах резервэлэртэн биирдэстэринэн буолуохтаах. Сыл тэрдүс кварталыгар бу көрдөрүүнү 4,5—5 бырыһыаҥҥа тиэрдэр сорук турар. Маны ситиһии ынахтар аһылыктарын рациональ тупсарыыттан эрэ тутулуктаах курдук ойдуур кэрэгэй. Ынаҕы этэттэн ыаһын, үүтү харайыы технологиятын тутуһуу сыыны үрдэтэргэ улахан суолталаахтар. Маны барытын болҕомтоҕо ылыахпытын наада.

Сыл тэрдүс кварталыгар государствоҕа 1570 тоннаттан итэҕэһэ суох үрүн илгэни туттарыахтаахпыт. Бу соруту толоруу, хаалыыттан тахсыы хаачыстыбаннай көрдөрүүлэри үрдэтиитэн улахан тутулуктаах.

Е. НОВГОРОДОВА.
тыа хаһаайыстыбатын бородуукталарын соҕотуопкалааһынга уонна хаачыстыбатыгар государственнай инспектор.

Хаачыстыба экрана

● *„Ыччча-ыччча“ операция*

Үөрүүлэрин тымныы кыпчыйда

Оройуон кининиҥ маҥнайгы кварталыгар, Ярославскай уулусаҕа, соторутааҕыта саҥа дьиэ дьэндэйбитэ. Ити аныгы-лыы бырайыагынан тутулуубут панельнай дьиэ үлэрэ киирпитэ дьон олоҕун уйгута күнтэн күн туспан, киэркэйэн иһэрин биир кэрэһитэ буолар. Түннүктэр уоттара атырдьах ыйдааҕы киэһэлэр түлэй хараналарын хайа тыыран, сандаарыс тыммыттара. Маннык өрөмөөнүүр-техническэй предприятие үлаһиттэрэ көҥөн киирбиттэрэ. Киэҥ-куоҥ, сып-сырдык хостордоох квартираларга иллээх дьиэ-кэргэттэр нус-хас олохторун бүдүнан, «абыраныыбыт» дэһэн үөрүү-көтүү үктэллэриэн, өрөгэйдэрэ үрдээбитэ.

Ол эрээри, хомойуох иһин, билигин үгүстэр кылгас үйэлээх күөх сайын киниллэр үөрүүлэрин илдьэ барбытын сайыйа көрөн эрэ хаалыылар: дьиэлэрэ күнү-дьылы кытта тэҥнэ өрүһүлүтэтэ суох тымныйда.

—Маннык көҥөн киириэхпититтэн ититэр система биирдэ даҕаны сылыйа илик. Икки оҥоһут тымныйан ыарыйдылар,—диэн 3-с квартира олохтоохторо Степановтар кыһалҕаларын капсыы тоһуйбуттара.— Дьиэбит температурата уонча эрэ кыраадыс сылаас.

Куһаҕан үчүгэйэ суох буолбат диэбиккэ дылы, дьиэ эргин ыһылла-тоҕулла сытар бох-сыыс элбэх буолан, ону хомуйсан кухняҕа турар тимир оҕохторун оттон, квартиралара таһырдьаатаары күн-дьыл усулуобуйатыттан арыый уратыламмыт. Аҕалара, Виталий Гаврильевич, өрөмөөнүүр -техническэй предприятие бухгалтера, ыракый уолаттарын ыарыылыырыттан уоппускатын үчүгэйдик билбэккэ аһаран эрэр. Күннэрин үүтүөтүн электроканнинары маҥаан үлэлэтиигэ эмиэ барыыр.

Итиннэн хаччыныыга дьиэ-кэргэн иннинэ ылыллар итинник сэмэй дьаһаллар кодьүүстэрэ, биллэн турар, кыра. Ол иһин чугас дьоннорутар сылаас сир көрдөһө Степановтар субу-субу барар буолбуттар.

—Биир саастарын аспыт итирелардээхпит уонна үһүтэр сылдьар уоллаахпыт. Былырыын биир хостоох дьиэҕэ олорон эрэй бөҕөнү көрбүппүт. Бу дьиэни биэрбиттэригэр үөрдүбүт да этэ... Аны билигин куттанартан соло бүлбаппыт: итиэ итиреларэ олохторун маҥнайгы сылын бальыһаҕа атаарбыт аһаах дьон, —диэн кэпсээбитэ 11-с квартира олохтоохторун эбэлэрэ А. К. Лебедева.

Дьиэлэрэ эмиэ тымныытыттан батарбакка, ыксаан ыалга ыксалаһан баран, батареялара дьэ сылыйыах курдук буолан, тоҥнубуттэрэ аҕыйах хомут. Ол эрээри ититэр системалара билигин да аанньа сылыйбакка, дьиэлэрэ бэрт сөрүүн.

Атын квартираларга олорор кыргыттар тымныыттан түптэн-таптаан олорбокко эмиэ кэлэ-бара туралларр. Киэһэ аайан иһэн көрдөхө, хас да квартира түннүктэрин уота умайбат: дьоннор итиннэ олорботтор. Бу—таһырдьа мунутаан 24 кыраадыс тымныы түһэн турар кэмигэр. Оттон сотору мутук тостор сүдү тымныыларбыт кэлиэхтэрэ турдаҕа. Оччоҕо биир да түннүк уота умайбат баланьыныата үөскүүр кутталлаах: өрөмөөнүүр-техническэй предприятие салаатата дьиэни итиннэн хаччыйыы техническэй усулуобуйатын толорбото.

—Ити дьиэ биһиги дьаһалбытытар турар 1-кы нүөмэрдээх котельнайтан итиннэн хаччыллар. Объект теплотрассаҕа холбонуутуттар көрдөбүл быһыытынан өрөмөөнүүр-техническэй предприятие котельнайга эбии «Энергия» котелу уонна несуоһу туруоран биэриэхтээҥ,—диэбэтэ «Якутколмунэнерго» производственнай учаастагын начальника М. В. Дьячковскай. Ити баччаанга диэри ыалла ылик. Котельнай кыамтата тиийбэтиттэн, дьиэ тымныы.

Оттон өрөмөөнүүр-техническэй предприятие управляющайа Ф. А. Тимофеев үлэһиттэр олорор усулуобуйаннан сөптөөхтүк хаччыллыларыгар саҥардыы турунан эрэр. Ама, туох эмэ тахсар ини.

Л. УНАРОВА,
хаһыат аналл. корр.

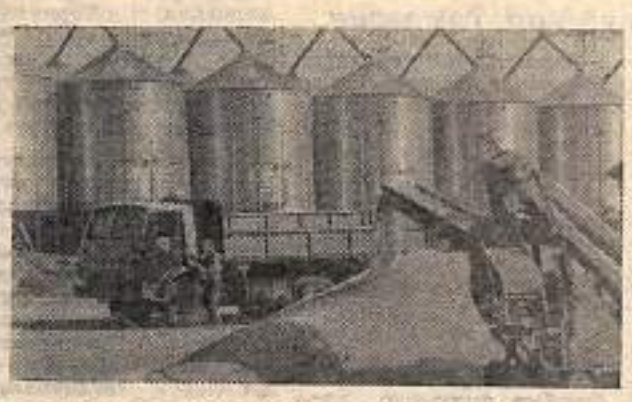

Алтайскай кыраай. «Путь к коммунизму» колхозка сиэмэ бурдук уонна суоһу сиир бурдуга саҥа ГДР оборудованиятыгар (снимокка) кутулунна. Кини 3600 тонналаах батарар. Хаҥыс да күҥнэ-дьылта бурдуга биир ыытыллыы, атыыга көһөрүллэр, кондициялыыр тиэрдиллэр, сиигин намтатыллар.

В. Садчиков фотота. ССТА фотохрониката.

БИҺИЭХЭ ЭППИЭТТИИЛЭР

«Хоҥдуга туманнга мэмэмуттар» диэн оттоонун хампаанньатын тэрийиигэ Карл Маркс аатынан совхозка таһаарыллыбыт ирдэстэри ырыйар биһиги корреспондеммыт Л. Унарова критическэй ыстатыйатта хаһыат атырдьах ыйын 2 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэммитэ. Онуоха партбюро секретарын солбуйаччы **Н. Н. Шестаков** уонна профком председателэ **Е. В. Пудов**, уһун кэмнэ саҥата суох олорон баран, редакцияҕа маннык эппиэтти ыыттылар:

«Ыстатыйаҕа ыйыллыбыт ирдэстэр кырдьыктаахтар. Олору туоратыы боппуруоһа партбюро уонна дирекция холбоһуктаах мунньахтарыгар уталыччылыыта суох дьүүллэһиллибитэ. Отчуоттарга үлэлиир усулуобуйаны тэрийии, идеологическай хааччылыыларын тупсарыы түмүгэр звено туруорулубут соругу толорбута. Ол курдук, 97 тонна оту уонна 137 тонна бурдук соломотун бэлэмнээбитэ.

Кэлэр оттоонун сезонугар тэрээһин үлэ хонтуруолта туруо».

x x x

Бу дьыл балаҕан ыйын 23 күнүгэр биһиги хаһыаппытыгар бэчээттэммит «Таракаанныах киэҥ» диэн рейдовай биригээдэ матырыйаалыгар райпотребобщество бырабылыанньатын председателин солбуйаччы **Л. А. Ермолаев** маннык эппиэттиир:

«Рейд түмүгэ балаҕан ыйын 29 күнүгэр эргиэн предприятиетын совет ыытыгар дьүүллэһиллиннэ. Ол сүннүгүнэн пекарняҕа быстах өрөмөөн ыытылынна. Муостата саҥалыы бетонунан кутуллан, тимир лиһиннэн бүрүлүннэ. Санэпидстанция көмөтүнэн таракана эмтээнэ, санитарнай ыраахырдыы үлэ ыытылынна.

Коллектив үлэ дьиссиплинэтин кэһэр биирдиилээн үлэһиттэри кытта конкретилиннэ. Киэҥ хаачыстыбата туһугар сибиэһэй доруоһа бэриллиннэ.

Пекардар квалификацияларын үрдэтии хонтуруолта ылылынна».

Диктиокаулез: СЭРЭТИИ уонна ЭМТЭЭҺИН

Специалист сүбэтэ

Диктиокаулез —сүөһүтэ олус кутталлаах ыарыы. Кини киэҥник тарҕанаҕына сүөһү туругар улахан охсуулаах буолуон сөп. Бу ыарыыта, сүрүннээн, 2 ыйыттан 2 саастыгар диэри саастаах ыччат сүөһү хаптарар. Оттон улахан сүөһү ылдьыбыта тастан биллибэккэ сылдьан, үөнүнэн ньирэйдэри, бороскулары сутуйар кутталлаах.

Урукку сылларга бу ыарыыттан ыччат сүөһү, улаханнык эмсэҕэлиирэ, өлүү-сүтүү да аҕыйаҕа суох буолара. Оройуон үрдүнэн киэҥник тарҕанан эмтээһиҥнэ дэбигис кыайтарбат этэ. Ньирэй уонна бороску бу ыарыыта ылларыыта кэнники 5-6 сылга эрэ намыраабыта. Ити,—биллэн турар, сэрэтии уонна эмтээһин барыы дьаһаллара былааннаахтык ыытыллыыттарын түмүгэ.

Ол эрээри итиннэн бэйэни уоскутунар табыллыыбат. Диктиокаулез сөптөөх усулуобуйа баар буоллаҕына хаһан баҕарар көбөр кыахтаах. Соторутааҕыта оройуоннааҕы ветеринарнай лабораторияҕа киллэрилиннибит анализтар түмүктэрэ көрдөрөллөрүнэн, ыарыы кэбэн кэлэр куттала улахан. Холобур, «Мугудай» совхоз Толоонугар, Маралаайыга, Төлөйгө уонна Одьулуунга.

Сүөһү тыҥатыгар, хабарҕатыгар үөскээбит линистиктэртэн тыһылара сымыыттыыллар. Итиллэр сүөһү сөтөллөрүгэр сыраанын кытта сиргэ, ууга түһаллар. Ньирэйдэр мэччирэҥнэ тахсаат сутуллубутунан бараллар. Үөскэхтэр ууну, оту кытта ньирэй иһигэр киирэн баран хаан тымырдарын устун тыҥатыгар тиийэллэр. Онно 28-30 хонугунан сэппит чиэрбэҕэ кубулуйаллар, сымыыттаабытынан бараллар. Сөтөллөрүгэр сымыыттар айаҕар түбэһэллэр, ыйыстыытыгар куртаҕар, онтон оҥоһуллар тиийэллэр.

Ньирэй лигиннэни ыйыстыбыт күнүттэн биир ый хаҥнэ аспытын кэннэ ылдьыыбыта тас көрүҥүттэн биллэн барар. Бу кэмтэн ыла ыарыыны харбатааччыга кубулуйар. Ньирэй ылдьыыбыта дьүдэйбититтэн, элбэхтик сөтөллөр буолбутуттан биллэр. Хойуутуттан ылан микроскобунан көрдөхө, диктиокаулеһунан сутуллубута чуолкайдык биллэр. Өлбүт бороскуну кэрүүгэ, тыҥатын хайыттахха, бронхаларыгар үрүҥ күүгэн үөскэбит буолар. Оттон ол күүгэни таарыйдыҥ да, ылы кырбаабыт курдук үрүҥ өннөөх линистиктэр көстөн каллаллар.

Диктиокаулеһу сэрэтии, киниттэн букатыннаахтык босхолонуу, туох ханнык иннинэ, сүөһү житистин культуратын салгыы үрдэтиини эрэйэр. Саҥа торуоҕу атын сүөһүлэртэн туспа тутуу, анал миэстэлэргэ маччитии, сэрэтэр үлэни утумнаахтык ыытыы, 25-тии хоно-хоно анал барбиэркэлэри ыытыы, ыалдьыбыт сүөһүнү дьаһаһан эмтээһин ыытаныахтык ирдэнэхтээх.

Бу ыарыыны утары сүрүн үлэлэр ньирэй маччирэҥнэ тахсыаҕыттан күнү хотоҥҥо киириэр диэри кэмигэ толоруллуллар. Ыарыы баар сирдэригэр ньирэйи кыстыыр миэстэлэригэр киллэрэр кэмигэ аналлаах обработка ыытыллар. Онуоха локсураны, циаванды, дитразин цитраты, йодистай препараттары туттуохха сөп. Обработкалыырга хатыланар бириэмэтин уонна препараттар дозаларын халбаҥа суох тутуһуллуохтаах. Ити кыаллыбатаҕына, бу дьаһал кодьүүнэ биллэрдик кыччыыр. Хотоҥно биир белохче турар бороскуларгын анализ түмүгүнэн биирдэстэригэр даҕаны ыарыы үөскээ көҕүнэҕинэ, онно баар сүөһү барыта чинчийиллиэхтээх. Ылдьыыттар туруктара кэммэт, ханнык аһаабат, ангаархай, сөтөллөр, үөһүрэр буоллахтарына, нэдиэлэ айы анализтыахха.

Кыстыкка ыччат сүөһүнү үчүгэйдик көрүү-хараҥны, сөптөөх рационунан аһатыы, кураанах, сылаас миэстэҕэ туруоруу—ыарыыны сэрэтии сүрүн ирдэбиллэрэ. Маны быһаарбакка эрэ аҥардас эмтээһиннэн кыгурданыы кодьүүнэ суох.

Диктиокаулеһу сэрэтэр үлэлэр, эмтиир дьаһаллар бороскуну белоҕун барытын хабан ыытыллыахтаахтар.

Диктиокаулеһу утары үлэни былааннаахтык ыытан бу ыарыыны самнарыы, тэрдүттэн эмиэ—ветеринарнай үлэһиттэр сүрүн соруктарыттан биирдэстэрэ.

З. МАКАРОВА,
оройуоннааҕы ветстанция ветврача.

Аан дойду тематыгар бэсиэдэ

Сорунуулаах охсуһуу эрэйиллэр

Ву күннэртэ аан дойдуга бүтүннүүтүгэр Рейкьявикка буолан аастыт үрдүк таһымнаах советскай-американскай рабочай көрсүһүү, ол түмүктэрин ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев сыаналаабына дьүүллэһиллэр. Советскай салайаччы этиилэрин ырытан туран, политическай деятеллэр, общественность, журналистар биһиги кэмнит саамай долгутуулаах проблемаларыгар икки үлүү державалартан хас биирдиилэрин позициятын ис хоһоонун, киһи аймаҕы ханнык дьыҥа күүтэрин толкуйдуу сатыыллар.

Политическай кэтэх көрөөччүлэри билигин икки өстө чувство хайыта-тыытар. Рейкьявикка американскай өрүт буруйунан историческай табыгастаах түгэн мүлчү тутуллубуттан хомойуу чувствота. Уонна өйдөөх-тэйдэх быһыы хайаан да кыаһыа, дьиҥнээх ядернай сэрии сэбэ суох аан дойду иһин охсуһуу бары хайысхаларыгар хамсатыылаах быһаарыыларга суолу арыйар Советскай Союз тэҥнээҕэ суох кыһаныытынан киллэриллибит киэн кээмэйдээх советскай этиилэр Вашингтонна сөптөөх сыаналаабынын ылыахтара диэн эрэнни чувствота.

Рейкьявикка сөбүлэһии адъас чугас эта. Бары бытархай, аанан иһэр түгэнэртэн аккаастаннахха, «сулустаах сэриилэр» программаларын туһунан боппуруоска американскай президент өсөҥүүтэ эрэ соготох мэһайинэн хаалыахтаах эта. Киин буолаҕына өйдөох-тэйдэх компромиска киирсиҥин баҕарбата, космос куйаарын милитаризациялаабын быдааннарыттан кыратык даҕаны сыҥаарыйбата.

Итиннэҕэ өссө космическай эрэ саҕаланыытыгар космоска ким баһыйбыт аан дойдуга баһылыктыа диэн эппит американскай президеннэртан биирдэстэрин тылларын санатар буоллахха, икки төгүл чуолкай буолуо: Америкаҕа баһылыктыыр ыллаастар империскэй амбициялаарыттан аккаастана иликтэр, кэниилэри, уруккутун курдук, аан дойдуга баһылыктыыр ыра саана аймыыр.

Американскай өрүт көрсүһүүлэргэ кураанах ытыһынан кэлбитэ. Кэни таһаҕыгар олоххо дьоҕурдара суоҕун хайыы-үйэ көрдөрбүт, нафталиныынан ахылыйар «этиилэртэн» ураты туох да суох буолан биэрдэ. Итиннэ Рейкьявикка ситиһиллибит, дуогабардаһыыта арыый аҕай тиэрдибэтэх хамсаһын бүүс-бүтүннүү дириҥ конструктивнай советскай позицияҕа Советскай Союз уларыта тутууну ситиһэргэ, онон бойдэтигэр хорсун уонна ыарахан быһаарыылары ылларга бэлэм Советскай Союз дьулуурутар эрэ тирэҕирдэ: Советскай Союз Рейкьявикка аҕалбыт бөдөҥ этиилэрин бакыатыгар сөбүлэһиилэр үс бырайыактара баара. Олор ис номохторо маннык:

—стратегическай сэрии сэбин 50 бырыһыанынан сарбыйыы, онуоха саамай олөрүүлээх-өһөрүүлээх сэрии сэбин үйэ бүтүүтүгэр адъас суох онгорууга суоттаһыы;

—Франция уонна Англия ядернай ыыхтарын таарыйбакка туран, Европаҕа американскай уонна советскай орто ракеталары адъас суох онгоруу, советскай орто ракеталары Азияҕа 100 төбөнү, американскайдары — АХШ территориятыгар 100 төбөнү хаалларыы;

—сэбиленнини эҥин хаамыытыгар тэҥнэтиини түөрэппитиэҕи барытын суох онгоруу, байыанай өттүнэн баһыйыыны хааччыйар саҥа типпээх сэрии сэбин айар ханнык баҕарар ыыхтары суох онгоруу.

Итинник таһынан икки өрүт представителлэрэ ядернай дэлби тэптэриннин бобор туһунан кэпсэтиини ыытыалларыгар этиллибиттэ. Манна даҕаны иннигэ буолуу көрдөрүллүбүтэ: ядернай дэлби тэптэриллэри бүкатыннаахтык бобор туһунан толору кээмэйдээх дуогабар ырытыллан онгоһуллуутун процеһыгар итинник дэлби тэптэриилэр «боруоктарын» туһунан, киниилэр сыллааҕы ахсаннарын туһунан, 1974—1976 сс. дуогабардар дьыҥаларын туһунан боппуруостар көрүллүөхтэрин сөп эта.

Итиҥ этиилэр күүстэриттэр хаалаллар.

Билигин, советскай өрүт позицията киинник биллэриллибитин кэнниттэн, оны Америка эрэ буоллаҕына, атын дойдулар правительстволара итиннэ норуоттара эмиэ толкуйдуур уонна сыаналыыр ыыхтаахтар. Үөскэбит сэдэх түгэни туһанан сыаналыахха уонна үлэҕэ турунуохха—сэбиленнинэн үлүһүйүүнү тохтотуурга, тиһэҕэр, дьэ дьиҥнээхтик ылсыахха, ядернай сэрии сэбин бобуохха, киниини суох оногуохха итиннэ киһи аймахтан ядернай суоһааһыны халбарытыахха.

Советскай Союз ылар буоллаҕына, М. С. Горбачев иһитиннэрбитин курдук, «биһиги эйэҕэ, сэбиленнинэн үлүһүйүүнү утары, ядернай сэрии сэбин бобор уонна суох онгорор иһин, суоһааһыны сир шарыттан бүтүннүүтүттэн халбарытар иһин охсуһуурга туһуламмыт линиябытыттан чугуйуохпут суоҕа».

Ю. РОМАНЦОВ. (ССТА).

Октябрь 70 сылын көрсө: норуот айымныытын Бүтүн Союзтааҕы II фестивала

Вокальнай-инструментальнай ансамбллары көрүү-конкурс

Вокальнай-инструментальнай ансамбллары (ВИА) көрүү-конкурс 1987 сыл тохсунньу 10 күнүгэр оройуон киниигэр ыытыллар.

Көрүү-конкурска кыттыахтарын баҕалаахтар сайаапкаларын оройуоннааҕы Культура дьиэтин дирекциятыгар икки экземплярынан түһэраллар. Онно ВИА аата, хаһаантыттан үлэлиирэ (сыла, ыйа, күнэ), салайааччытын араспаанньата, аата, аҕатын аата толору суруллаллар. Манна ВИА составаа (бастакы колонкаҕа —бэрээдэгиэн 1-рэ, иккиэ—чилиэн араспаанньата, аата, аҕатын аата, үһүөҕэ—төрөөбүт күнэ-дьыла, төрдүгэ—үөрэҕэ, бэһиэ—оонньуур инструмента) ыйыллар. ВИА паспордаммыт буоллаҕына, ол докумуон куоппуйата сыһыарыллар.

Кыттааччылар икки—булгуччулаах уонна көҥүл программаны бэлэмнийиллэр. Булгуччулаах программаҕа байыаннай-патриотическай, гражданскай хайысхалаах, советскай норуот революционнай, бойобуой уонна үлэҕэ утаатэриэтэр анаммыт, биһиги кэммит дьоннорун күүрэннэрэ үлэлэрин көрдөрөр, төрөөбүт дойдута, партияҕа, комсомолта, уонна эйэҕэ анаммыт айымныылар киллэриллэллэр. Көҥүл программаҕа биһиги дойдубутуттан уонна кыраныысса таһыныаҕы классика айымныыларыттан, ыччат ырыаларыттан эбэтэр лирическай ырыалартан сүүмэрдэниллэр. Толоруутта хас биирдии коллективка 30 мүн. бэриллэр.

Программалары тэрийэр комитетынан бигэргэтиллибит жюри сыаналыыр.

Сыаналар бэриллэллэр: репертуар идейнай ис хоһоонугар уонна уус-уран таһымыгар, толоруу выразительлыоҕынар, инструмент ыраастык иһиллиитигэр, толоруу культуратыгар, көстүүмүгэ, сценаҕа тутта сылдьыыта.

Кыайыылаахтар анал дипломнарынан наҕараадаланаллар, ВИА-лар материальнай базаларын хаҥатыыта комелеһүү бэрээдэгиэн сыаналаах болэхтэри, ити ыйта ыытыллар зонатааҕы көрүүгэ кыттар быраабы ылаллар.

ФОТОКОНКУРСКА КЫТТЫҢ

Көрүү-конкурс «Төрөөбүт дойдум» диэн девиизинэн 1987 сыл олунньутугар ыытыллыахтаах республикатааҕы фотоконкурска бэлэмнэнии быһыытынан бу дьыл сатаанньы 6 күнүгэр оройуоннааҕы Культура дьиэтигэр ыытыллар. Онно народнай фотостудиялар коллективтара, фотоклубтар чилиэннэрэ, биирдиилээн фотолюбителлэр кыттыллар.

Темалара: советскай дьон эйэлээх айар-тутар үлэлэрэ, биһиги олохпут духовнай уонна социальнай ситиһиилэрэ, республикабыт ситиспит кирбиилэрэ, киин культурнай-историческай наһыалыстибэтэ, Ийэ дойду кэрэ мэнэтэлэрэ, норуот түүө үгэстэрэ. Темалар «Россия» диэн тылы кытары сибээстээхтик, кэрэни көрдөрөр ис хоһоонноохтук арыллыахтаахтар.

Хаартыскаҕа устуу жанрдарын, айар ньыматарын толору туһаайан, сатаанньы үрдүктүк сыаналаныаҕа. Хаартыска оттоох да, хара-түүн да буолуоҕун сөп, кээмэйэ 30Х40 уонна 24Х30 см буолуохтаах. Хас биирдии хаартыска кэннигэр автор аата, аҕатын аата, араспаанньата, дьарыктанар фотоклубун аата, аадырыһа толору суруллар.

Темаларын үчүгэйдик арыйбыт авторлар көрүү-конкурс тэрийэр комитетын дипломнарынан, общественнай тэриллэр өйдөбүнньүк бириистэриэн балаһатэниэхтэрэ.

Бэйэбит бөҕүөлэкпит—бэйэбит тупсарыахтаахпыт

ЫЧЧАТТАР, ЫЛСЫАҔЫҢ

Н. С. Соловьев суругар сэҥээрии

Педагогическай үлэ ветерана Николай Савич Соловьев «Культурнай походу биллэриэххэ» диэн ыстатыйатын бэркэ сэҥээрэ, сэргии аахтым. Ыстатыйа ис хоһооно, мин саанаабар, биһиэхэ—оройуон ыччаттарыгар туһаайыллар уонна тута ылсан үлэлээн барарбытыгар ыйыы буолар.

Хас биирдии киһи оҕо саһын сырдык өйдөбүлэ, төбө да бэйэлээх киэн сиринэн талаһыйан сырыттар, ахтар-саныыр алаһа дьэтиттэн, оонньоом-күлэн, куолаһыйан улаппыт талаһаттыттан, уулуссатыттан саҕаланар.

Биһиги оҕо буолан оонньоон аастыт кэммитигэр, баара-суоҕа уону кыайар кыайбат сыллааҕыта. Дириҥ бөҕүөлэгин Партизанскай уонна Семен Яковлев аатынан уулуссалара чэлэй күах мастардаах этиилэр, талгаһабыт саҕатыттан дьэдьэннэн сиэр этибит диэтэххэ билигин оҕолор итэҕэйиэхтэрэ суоҕа.

Биһигин буор-сыыс хаптайан, салгын ырааһыран турар кэмэ. Оттон сайыннары өттүгэр... Массыына аастаҕын ахсын ыаллар таллаһаларэ буорунан тибиллэр. Кырдьаҕастар, кыра оҕолор таһырдьа салгын сии тахсыбат буоллулар, сайыннары дьиэҕэ хаайтараллар. Өскөтүн сельсовет исполкома, оройуон киниигэр курдук, кураан күннэргэ уулуссаҕа уу ыстарыытын олохтуура буоллар, киһи туһугар кыһаныы быһыытынан сыаналаан олохтоохтор үөрүө эрэ этиллэр.

Чурапчыттан айаннаан бөҕүөлэккэ киирэргэ айан суолун икки өттүнэн салаллыыбыт эргэ станция, Чычаас, Боһомо уонна бурдук сарайын тутууларын урусхаллара «биһиги бу айылаах буоллубут эҥ» диэбиттии күөрэ-лаҥкы түһэн, суор-тураах уйата буолан көрсөллөр. Бу эрэ тутуулар, тоҕо көтүллүбэттэрэ, туох барыстаах эбиттэр буоллар? Арай сайыннары куйааска дэриэбинэбит сылгытын үөрэ сөрүүкүүр кии.

Биирдиилээн ыаллар бөхтөрүн хомуйалларыгар транспорт кэстубат буолан, ким салаасканан, ким тэлэгэскэнэн тиэйэн тэлгэһэлэриттэн эрэ тэйитэллэр, ханна түбэһиэх тоҕоллор. Ол түмүгэр оҕону күүлэйдэтэр ыраах айылҕа киһи бэркэ илистэн тиийэр ыраах сирэ буолла.

Семен Яковлев аатынан уулуссаҕа үлэ, сэрии ветераннара О. Наумова, И. Кремеев, К. Пестерев, Е. Родионов уонна Д. Илларионов тэлгэһэлэрин таһыгар мас олорбуталаабыттара үүнэн сигилээн туралларга көрөргө үчүгэйдэ сурдээх. Бу саҕаланыы дэриэбинэҕэ өссө да киэҥник ойоҕо илэ олус хомолтолоох.

Бөҕүөлэк уопсай кэстүүтүгэр общественнай тэриллэр иэ-тас кэстүүлэрэ улахан оруолу ылар. Дириҥнэ киһи куота-сурэ тохтуур гына туттан олорор тэриллэр суох буолбатахтар. Холобур, универмаг, 3 №-дээх бородуукта маҕаһыына, остолобуой, Кюкэлэртэн холобурда ылыахха. Тэриллэр икки ардыларыгар үлэлиир сирдэрэн киэргэтиита, ыраастык тутуута конкурс биллэрэр кэдьүүстээх буолуо эта.

Бөҕүөлэк историятын үөрэтиигэ оскуола учууталлара, үөрэнээччилэр бары ылсыахтарын сөп эта. Холобур, бөҕүөлэк маҥнайгы дьиэтэ хаан турбутай диэн боппуруос кэнсиэ баҕарар интэриэ-ньиргэтэр. Историческай суолталаах дьиэлэргэ өйдөбүнньүк табличкалары ыйсаһын—бу барыта өйдөтөр-итэҕэйдэ үлэҕэ суолтата улахан.

Улуу Кыайыы 40 сылыгар Хоптоҕо комсомолцтара фонтан тутабыт диэн былаанналаммыппыт эрэлэри баҕа санаабыт туолбатаҕа. Итиннэ туолбат былааннары ылыныах кэриэтэ кулуп, физвал, совхоз хонтуората курдук бөҕүөлэк киниигэр турар улахан тэриллэлэр иннилэригэр мас олордор ордук.

Түмүкпэр биһиги барыта таптаан аҕаар «Сүрэх тэбэрин тухары» айымныыбыт героя Левин оҕонньор «Патриотизм аан дойдуну бүтүннүүтүн айхаллыыр дарбаанаах тыллартан саҕаламмат. Оҕо эрдэхтэ куолаһийэ оонньообут талгаһэттэн, төрөөбүт баландаттан, алаастан саҕаланар»,—диэн дириҥ ис хоһоонноох этиитин санатыахпын баҕарабын.

Культурнай походу өйүөҕүк, Ыччаттар Октябрь 70 сылын бэлэхтэрдээх көрсүөҕүк.

С. ЕРЕМЕЕВА.

Үс сыллаҕыта Горьковскай уобаласка Затонскай кордоруулээх опытнай лесхозка тайаҕы интэр ферма тэриллибитэ. Манна биириттэн биэһигэр диэри саастаах 23 тайах баар. Сайын 600 гектардаах заповедникка көҥүллэриилэн мэтчийэллэр. Бэйэ-бэйэлэриттэн тэйиччи сылдьалларын аспыналлар, ол эрээри ыраах быстыһан хаалбаттар. Киэһэтин түөрт тыһы ыамнарыгар калэллэр. Кыыллар үүттэрэ кэмчи эрээри, бэйэтин эмтээх свойстванан аар-саарга аатырар.

Ферма уонна киин үлэтин ыйар-кэрдэр Горькайдааҕы Тыа хаһаайыстыбатын государственнай опытнай станциятын үлэһиттэрин соруктарынан тайахтары үөрдэн интэриэ үөрэтии, киниилэри ордук табыгастаахтык «дьиэтитии» методикатын ырытан оногуу буолар. Бастакы түмүктэр баалла, ыаһын методиката чочуйуллар.

Снимокка: зоотехник Ирина Комкова ыам кэнниттэн тайахтары аһатар.

ССТА фотохрониката.

Киһи—киһиэхэ

АТАХПАР ТУРУОРДУЛАР

Оттоон баран дьиэлээн испитим. Ардах бөҕө туһэн, суол олус халтараан эта. Эмиэ мотоциклым халтарыйан суолтан тураан, талахха серпэнэ, атахпын эчэппитим. Хаанным олус күүскэ барбыта. Өйбүн сүтэрбитим.

Дьолго, миигин көлөхлөн аҕалтоон наставника М. М. Павлов буолан тракторынан балыыһаҕа аҕалтарбыт. Онно тута медсестралар А. Е. Толстикова, Е. С. Ильина суһал көмөнү оногорбуттар, маҥан хоммуттар. Врач Иван Федотович Диодоров кыһамньытынан нөҥүө күн суһал көмө саҕолетун ыыпыан, миигин Чурапчыҥа илдьибиттэрэ. Онно хирурдар Г. Н. Алексеев уонна В. В. Гуляев көмөнү оногорбуттара. Үс нэдиэлэ устата эмтээн атахпар туруорбуттара. Билигин үчүгэйдик хаамабын.

Атахпар туруорбут үтүө дьоммор барыларыгар барҕа махталбын тиэрдэбин.

Е. ПОПОВ.

Мыйдаҕаайы.

Редакторы солбуйаччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай—21-505.

«Саха олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча. ул. Карла Маркса 26 «а». Тираж 3717 экз.

Заказ 125.